

תשע"ט - 2018

כל יחיד הוא מלך

עיון בהצהרות זכויות האדם ומקורותיהן, לאור תפיסת זכויות האדם במשנתם של זאב ז'בוטינסקי ומנחם בגין.

רציונל

לפני שבעים שנה, ב-10 בדצמבר 1948, אישרה העצרת הכללית של האו"ם את ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם. להכרזה מספר מקורות קדומים כגון המגנה-כרטה האנגלית מ-1215, הכרזת העצמאות של ארה"ב משנת-1776, והצהרת זכויות האדם והאזרח הצרפתית מ-1789. להכרזה, אשר נוסחה בעקבות הנוראה שבמלחמות תבל ובכללה השואה, אין תוקף משפטי. יחד עם זאת, היא היוותה ומהווה עד ימינו מקור לחקיקה ומשפט בנושאי זכויות אדם במדינות רבות.

דבר שרבים אינם יודעים הוא, כי זמן קצר לאחר קום מדינת ישראל וכחודש לפני הצהרת האו"ם, ב-20 בספטמבר 1948, פרסמה תנועת חרות, בראשותו של מנחם בגין, אגרת זכויות האדם והאזרח משלה, הכוללת עקרונות החופפים להצהרת האו"ם לצד עקרונות שאינם מופיעים או אינם מודגשים בה.

עובדה זו מאפשרת בחינת נושא זכויות האדם והאזרח מתוך תשקופת (פרספקטיבה) מקומית, המאפשרת להתוודע לנושא בכללותו, תוך התייחסות למופעי המקוריים בתרבותנו המדינית אנו.

מטרות

- הבנת החשיבות היסודית של זכויות האדם והאזרח בחברה האנושית.
- היכרות עם הכרזת האו"ם לכל באי עולם בדבר זכויות האדם ואגרת זכויות האדם והאזרח של תנועת חרות.
- פיתוח עמדה אישית בנוגע לזכויות האדם והאזרח.

עזרים

- מבחר עיתונים שונים מהשבועות האחרונים (ניתן לבקש מהתלמידים מראש להביא ביום א' את עיתוני סוף-השבוע מבינם או כיו"ב).
- אמצעי כתיבה – דפי טיוטה, גליונות נייר, צבעים (טושים).

צורת ישיבה

- בקבוצות עבודה של 4-5 תלמידים לקבוצה (כל קבוצה ישובה סביב שולחן או מס' שולחנות)

קהל יעד

- חטיבת ביניים
- חטיבה עליונה

שלב א' – משמעותן של זכויות האדם והאזרח בחברה האנושית.

שאלת פתיחה

- ✓ המורה מחלק/ת לכל קבוצה מבחר עיתונים שונים ושואל/ת - מהן העוולות הגדולות ביותר הנגרמות לאדם ולאזרח, עמן מתמודדת האנושות בדורנו?
- ✓ המורה מבקש/ת מכל קבוצה לרשום שלוש עוולות מרכזיות.
- ✓ המורה מבקש/ת מכל קבוצה (באמצעות נציג/ה) לספר על התהליך אותו עברה ושואל/ת מהן לדעתה שלוש העוולות העיקריות. המורה רושם/ת את התשובות על הלוח.

ניסוח מגילת זכויות

- ✓ המורה מקצה לכל קבוצה מס' "עוולות" מהרשימה שעל הלוח, ומבקש/ת מכל קבוצה לנסח סעיפים עבור מגילת זכויות אזרח לאורן (עדיף – לא העוולות אותן העלתה הקבוצה עצמה).
- ✓ על כל קבוצה לכתוב את הסעיפים שלה בבירור ובגדול על גליון נייר.
- ✓ המורה אוספ/ת את הגליונות מהקבוצות ומחבר/ת אותם לכדי מגילה אחת ע"ג הלוח.
- ✓ המורה סוקר/ת את התוצר שהתקבל עם התלמידים:
 - מה דעתכם על המגילה שיצרנו יחד? האם היא משמעותית? האם היא מחדשת?
 - האם לדעתכם המגילה שיצרנו מספקת? האם חסר בה משהו? או שמא יש בה מן המיותר או החוזר על עצמו?
 - האם ועד כמה אנו כחברה כבר מצייתים לסעיפים הכתובים במגילה זו? היכן במיוחד עלינו להשתפר?
 - האם וכיצד ניתן לדעתכם לאכוף את הכתוב בה? האם באמצעות חקיקה פרלמנטרית? חקיקה בין-לאומית? ומי הגוף האמור לדעתכם לפקח על כך?

סיכום

- ✓ המורה מסכמת: לפני שבעים שנה, ב-10 בדצמבר 1948, לאחר תום מלחמת העולם השנייה – המלחמה, הנוראה והחמורה בהיסטוריה של האנושות והשואה בכללה, אישרה העצרת הכללית של האו"ם את ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם.
- יום זה מצוין ברחבי העולם כיום זכויות האדם והאזרח.
- בהמשך הפעילות שלנו נבדוק מהם המקורות להצהרת זכויות האדם והאזרח, ונתוודע לאגרת זכויות שפורסמה בישראל כחודש לפני פרסום ההצרה של האו"ם.

שלב ב' – מקורות ההצהרות בדבר זכויות האדם

מדרש תמונה

✓ לפניכם שלוש תמונות הקשורות להצהרות הזכויות הקודמות להצהרת האו"ם. רצוי להתייחס לשלושתן, אך יש להתעמק באחת מהן – לבחירתכם, ובהתאם לזמן שברשותכם. המורה מסביר/ה כי להצהרת האו"ם קדמו מספר הצהרות בדבר זכויות האדם. ההצהרה הראשונה היתה הצהרת המגנה-כרטה-(ליברטום) [המגילה הגדולה של החרויות] האנגלית, שנחתמה בשנת 1215. נתבונן בציור המתאר את מעמד החתימה (נספח א')¹ ונשאל: מה ניתן ללמוד מהציור, בהנחה שמדובר על ציור המתאר חתימה על מסמך הכולל עקרונות של זכויות האדם והאזרח:

- מי חותם על המסמך ומה משמעות הדבר?
(החותם הוא ג'ון מלך אנגליה² ומשמעות החתימה של מלך על אגרת חרויות אדם היא למעשה הכרה בנתיניו כאזרחים. יש בכך כמובן פגיעה במעמדו ובסמכויותיו כמלך).
- היכן נחתם המסמך ומה משמעות הדבר?
(המסמך נחתם באוהל בשדה הפתוח – ולא בארמון המלך. הדבר מסמל הכרה בכך שהמלך והאזרח – שווים הם).
- מי הם העומדים מול המלך ומדוע הם מצוידים בכלי מלחמה?
(העומדים מול המלך הם בני העם. הם מאיימים על המלך במרד – אם לא יכיר בזכויותיהם ובחרותם).
- מי הם העומדים לצדו של המלך ומה משמעות הדבר?
(לצדו של המלך ניצבים אנשי הכמורה, הנחשבים בתפיסה הנוצרית כנציגי האל עלי אדמות. עמידתם לצד המלך מסמלת את מקור הזכויות הניתנות לאזרחים – מקור זכות א-לוהי).

✓ מסמך כתב הזכויות השני שהופיע היה החוקה האמריקאית אשר אומצה ב-17 בספטמבר 1787 ע"י ועדת החוקה. נתבונן בציור המתאר את מעמד החתימה על החוקה האמריקאית (נספח ב'), ונשאל:

¹ אמנם מדובר בציור מאוחר מהמאה ה-19 של הצייר ג'יימס וויליאם אדמונד דוילה, אך ניתן ללמוד ממנו על המאורע.
² מעניין לציין כי כינויו של המלך בקרב העם היה – ג'ון חרב רכה, ו-'מלך ללא ארץ'. כינויים מהם ניתן ללמוד כי המלך נתפס בעיני העם כמלך חלש, דבר שאפשר להם לאלצו להעניק להם כתב זכויות.

- במה שונה הציור הזה מהציור הקודם אותו בחנו (חתימת המגנה-כרטה)?
- (ישנם הבדלים רבים: בציור זה אין מלך, אין נציג כמורה, ואין אזרחים חמושים. מדובר באסיפה של בעלי מעמד אזרחי שווה אשר התכנסה לשם קביעת חוקה משותפת – היא החוקה האמריקאית. לא לחינם פותחת החוקה במילים – We the people – אנו העם.)
- מהי הפעולה העיקרית אותה מבצעים הדמויות בציור בידיהם?

- (הדמויות משתמשות בידהם לשם הצבעה או הבעת התנגדות. השימוש הסמלי בידים ולא לשם אלימות, מעיד על הליך דמוקרטי הנשען על עקרונות השוויון והחרות).
- מה תפקידו של האדם הבולט ביותר בציור?
- (בציור מתבלטת דמותו של ג'ורג' וושינגטון, מייסד האומה האמריקאית, הנישא מעל כולם. וושינגטון, אשר הפך בהמשך לנשיאה הראשון של ארה"ב אמנם גבוה מעל כולם בשל היותו המייסד, אך בלבשו אין כל הבדל בינו לבין הדמויות האחרות. מכאן ניתן להבין שהוא ראשון בין שווים.)
- מהו מקור הסמכות זכויות האזרח כפי העולה מציור זה?
- (מקור הכח הוא העם עצמו, והתאגדותו כאומה (המסומלת בהתכנסות נציגי המדינות השונות בחדר אחד). את זאת מציינים הדגלים האחדים מאחורי דמותו של ג'ורג' וושינגטון. עצם הפיכתם לאומה, ועצם הסכמתם המשותפת, היא מקור הסמכות לזכויות האזרח).

✓ כעת נבחן את העיצוב של הצהרת זכויות האדם והאזרח הצרפתית אשר נתקבלה ב-26 באוגוסט 1789 (נספח ג'), ובשאל:

- כמו מה מעוצב כתב הזכויות, ומה משמעות הדבר?
- (כתב הזכויות מעוצב בצורת לוחות הברית. משמעות הדבר שזכויות האדם, כמו עשרת הדברות, נתנו בידי כח עליון, והן מוחלטות וקבועות לנצח.)
- אילו סמלים גרפיים בולטים ניתן לראות בתמונה, ומהי משמעותם?
- (התמונה גדושה סמלים. המשמעותיים שבהם: החנית עטופת הזרדים שמשמעותה אחדות האומה, הכובע האדום המסמל את כובע המהפכה הצרפתית – ביטול מוסד המלוכה והאצולה והשתלטות ההמון על השלטון, המשולש עם העין המסמל את מקור הכח העליון והנשגב של הזכויות, המפקח ממרום, האיזיקים השבורים בידי הדמות השמאלית הלבושה בצבעי דגל צרפת המסמלים את עקרון החרות וההשתלטות על הבסטיליה, ועוד.)

השוואת מקורות

✓ המורה מציג בפני התלמידים באופן רנדומלי שלושה מקורות של זאב ז'בוטינסקי (נספח ג'), אחד מגדולי המנהיגים הציוניים אשר החזיק השקפת עולם לאומית-ליברלית, ומבקש מהם להתאים כל מקור לתמונה. במידה ועסקתם בתמונה אחת או שתיים, יש לקרוא את שלושת המקורות, ולהחליט איזה מקור מתאים לתמונה:

○ "אפילו אני מושפל, משועבד, מדוכא – הנני מלך, ואני תובע את זכותי המלכותית. זכותו של מלך יסודה בעיקרון עליון אחד: הוא אינו נתינו של איש." (זאב ז'בוטינסקי, השקפה על בעיות מדינה וחברה, מתוך: עקרונות מנחים לבעיות השעה, הוצאת מכון ז'בוטינסקי, עמ' 20-30.)

מקור זה מתאים לציור המתאר את מעמד החתימה על המגנה-כרטה. בתמונה מתואר כיצד המלך מוותר על זכויותיו כשליט יחיד על נתיניו, ואלו הופכים מעתה לאזרחים שווים המנהלים את עצמם, ותפקיד המלך הופך לסמלי בלבד (כך בבריטניה עד ימינו). ז'בוטינסקי תבע את האימרה – כל יחיד הוא מלך, ודבר זה ניכר בציור.

○ "דמוקרטיה – פירושה חופש. גם שלטון הנתמך על ידי רוב, יכול לשלול את החופש. ובמקום שאין ערובות לחופש הפרט – שם אין דמוקרטיה... מטרתה של הדמוקרטיה היא להבטיח למיעוט השפעה על מהלך העניינים של המדינה." (זאב ז'בוטינסקי, על הבעיה החברתית, מתוך: הירדן, 21.10.1938)

מקור זה מתאים לציור המתאר את מעמד החתימה על החוקה האמריקאית. בבסיס החוקה המיוסדת על החלטת הרוב - ההבטחה למנוע את עריצות הרוב, באמצעות עיגון זכויות האזרח.

○ "יחיד – זהו המושג העליון ביותר, הערך הגדול ביותר... היחיד הרי נוצר "בצלם וכדמות אלוהים"... המסורת שלנו אומרת: בראשית ברא א-לוהים את היחיד. המדינה צריכה לשרת את היחיד, ולא להיפך. המסורת היהודית מייצגת השקפה זו. היחיד הוא הכול, בכוחו להשיג את התכונות העילאיות ביותר... רק האלמוות הוא המבדיל בינו לבין הא-לוהים." (זאב ז'בוטינסקי, על הבעיה החברתית, מתוך: הירדן, 21.10.1938)

מקור זה מתאים לציור הצהרת זכויות האדם והאזרח הצרפתית, המתארת את מקור הזכות כמקור עליון ונשגב, ואף קדוש – מבחינה זו שאין לחללו.

שלב ג' – השוואה בין מגילות זכויות האדם של האו"ם לאגרת הזכויות של תנועת חרות.

רקע

המורה מסביר/ה: לפני שבעים שנה, ב-10 בדצמבר 1948, אישרה העצרת הכללית של האו"ם את ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם. להכרזה, אשר נוסחה בעקבות הנוראה שבמלחמות תבל ובכללה השואה, אין תוקף משפטי. יחד עם זאת, היא היוותה ומהווה עד ימינו מקור לחקיקה ומשפט בנושאי זכויות אדם במדינות רבות.

דבר שרבים אינם יודעים הוא, כי זמן קצר לאחר קום מדינת ישראל וכחודש לפני הצהרת האו"ם, ב-20 בספטמבר 1948, פרסמה תנועת חרות בראשותו של מנחם בגין אגרת זכויות האדם והאזרח משלה, הכוללת עקרונות רבים החופפים להצהרת האו"ם ועקרונות נוספים שאינם מופיעים או אינם מודגשים בה.

גילוי וזיהוי

המורה מחלק/ת לכל קבוצה שני מסמכים:

1. אגרת זכויות האדם והאזרח של תנועת חרות (נספח ה')
2. ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם של האו"ם (נספח ו')
3. דף משימה (נספח ז')

המורה מכריז על תחרות – הקבוצה שתסיים ראשונה את המשימה להתאים בין סעיפי אגרת הזכויות של תנועת חרות להצהרת האו"ם, ולגלות מהו המספר המסתתר – היא הזוכה.

כך נראית טבלת המשימה, לאחר שמולאה נכונה:

מספר הסעיף המקביל בהצהרת האו"ם	עיקר הסעיף באגרת חרות	מספר הסעיף באגרת חרות
3	הזכות לחיים.	1
22	הזכות לחיי כבוד.	2
10	הזכות לגוף שופט בלתי תלוי.	3
12	הזכות לפרטיות.	4
18	חופש המצפון והמחשבה.	5
5	זכויות העצור והעבריין.	6
אין אזכור	זכות החנינה של כל עצור ועבריין.	7
אין אזכור	זכות הערעור האזרחי.	8

סיכום המספרים בעמודה השמאלית הוא – 70 (כנגד שבעים אומות).

הקבוצה הראשונה המוסרת לידי המורה את דף המשימה, עליו רשום המספר 70 – היא הזוכה.

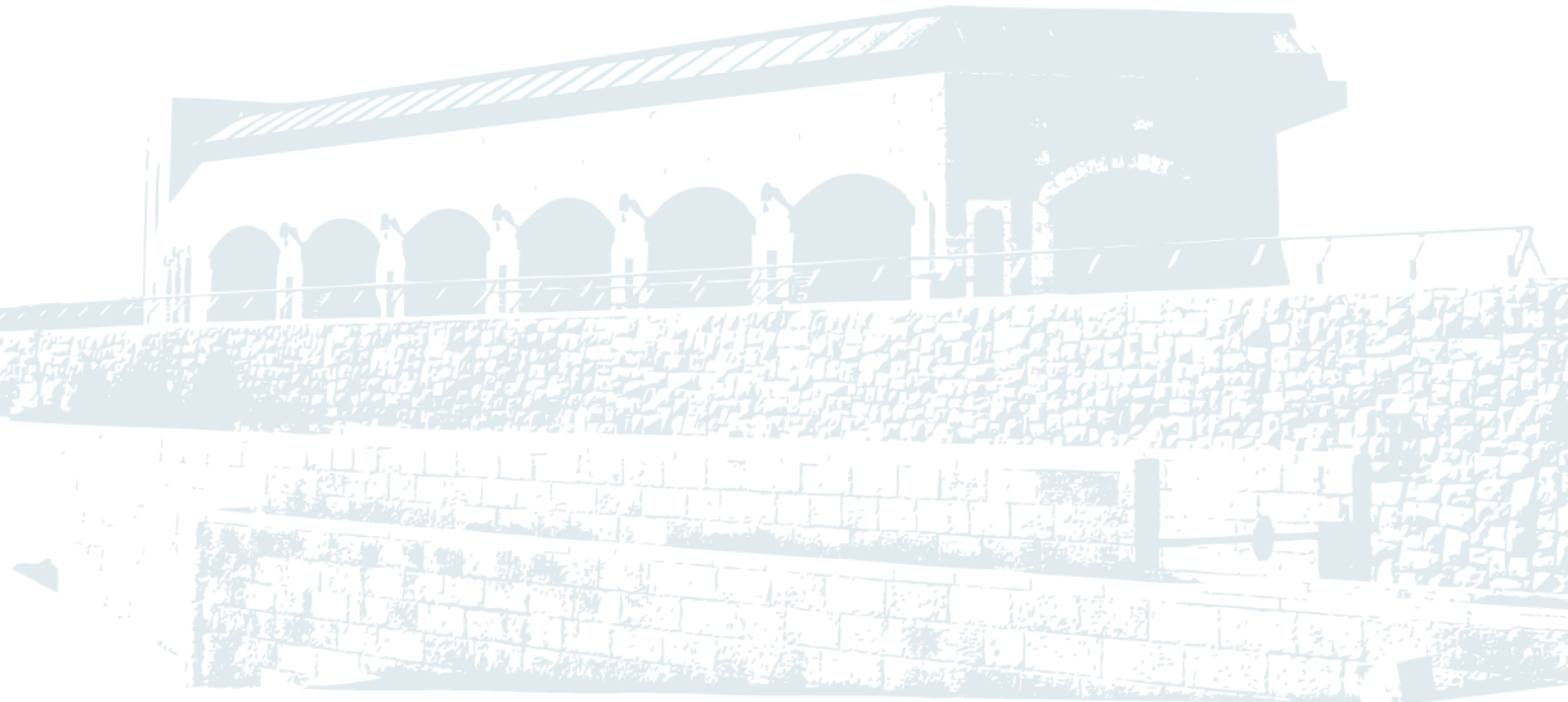
דין

עם תום המשחק, עורכ/ת המורה דיון:

- ✓ במה שונות הצהרות הזכויות של תנועת חרות ושל האו"ם?
- ✓ מה השווה ביניהן?
- ✓ האם וכיצד לדעתכם השפיעה מלחמת העולם השנייה על כתיבת הצהרות אלו?
- ✓ אילו זכויות חדשות למדתם להכיר במהלך המשחק?
- ✓ מהי לדעתכם הזכות החסרה ביותר באגרת החרות – המופיעה בהצהרת האו"ם?
- ✓ האם הזכויות המופיעות באגרת חרות חסרות לדעתכם בהצהרת האו"ם?
- ✓ מהם לדעתכם הזכות הנשמרת ביותר בימינו?
- ✓ מהי לדעתכם הזכות הנרמסת ביותר בימינו?
- ✓ האם ומה ביכולתנו לעשות ע"מ לקדם את זכויות האדם?

סיכום

המורה מציג/ה שוב את אגרת הזכויות אשר נוסחה בתחילת השיעור ושואל – כעת, אחרי שלמדנו על אגרות הזכויות השונות – מהם לדעתכם הזכויות שעלינו להוסיף להצהרה שלנו? האם יש מה להוריד ממנה? לסיכום עורך המורה סבב ובו כל תלמיד מספר איזו זכות היא בעיניו הזכות החשובה יותר שיש לקדם בימינו בחברה.

נספח א'

נספח ב'

נספח ג'

נספח ד'

"אפילו אני מושפל, משועבד, מדוכא – הנני מלך, ואני תובע את זכותי המלכותית. זכותו של מלך יסודה בעיקרון עליון אחד: הוא אינו נתינו של איש."

(זאב ז'בוטינסקי, השקפה על בעיות מדינה וחברה, מתוך: עקרונות מנחים לבעיות השעה, הוצאת מכון ז'בוטינסקי, עמ' 20-30.)

"דמוקרטיה – פירוש חופש. גם שלטון הנתמך על ידי רוב, יכול לשלול את החופש. ובמקום שאין ערובות לחופש הפרט – שם אין דמוקרטיה... מטרתה של הדמוקרטיה היא להבטיח למיעוט השפעה על מהלך העניינים של המדינה."

(זאב ז'בוטינסקי, על הבעיה החברתית, מתוך: הירדן, 21.10.1938)

"יחיד – זהו המושג העליון ביותר, הערך הגדול ביותר... היחיד הרי נוצר "בצלם וכדמות א-לוהים"... המסורת שלנו אומרת: בראשית ברא א-לוהים את היחיד. המדינה צריכה לשרת את היחיד, ולא להיפך. המסורת היהודית מייצגת השקפה זו. היחיד הוא הכול, בכוחו להשיג את התכונות העילאיות ביותר... רק האלמוות הוא המבדיל בינו לבין הא-לוהים."

(זאב ז'בוטינסקי, על הבעיה החברתית, מתוך: הירדן, 21.10.1938)

נספח ה'

אגרת זכויות האדם והאזרח – תנועת חרות – 20 בספטמבר 1948

1. הזכות לחיים, לחרות לדין-צדק ולהתנגדות לדיכוי – הן זכויותיו הטבעיות של כל אדם.
2. הזכות לחיים פרושה זכות לחיי כבוד. בטלה, רעב, חולי, חוסר קורת גג ובערות – חרפה הם לחברה מאורגנת, תקינה ומתקדמת. המדינה ומוסדותיה חייבים להבטיח לכל אזרח ולכל אדם החי בתוכה, את תנאי הקיום ההוגנים המינימליים תמורת עבודה גופנית או רוחנית מתאימה או במקרה של חוסר כושר עבודה, ללא תמורה.
3.
 - (1) בכדי להבטיח את חרות האדם והאזרח תקיים הפרדה מוחלטת בין הרשות המחוקקת, לבין הרשות המוציאה לפועל – לממשלה ולשאר המוסדות האדמיניסטרטיביים, לבין המשפט. סמכויות החקיקה תינתנה אך ורק לבית הנבחרים – או, במקרה של פרנדום לעם (משאל עם), הן לא תופקענה מן הבית המחוקק, אף לא באמתלה של "שעת-חרום".
 - (2) שום זכויות של ישיבה בדין לא תימסרנה למוסדות האדמיניסטרטיביים. המשפט יהיה בידי בית-הדין ורק בידיו. חייל כי יחטא, יישפט בבית דין צבאי, בתנאי שחבריו ידעו חוק ומשפט. אזרח, שאינו חייל, לא יישפט אלא בפני בית-דין רגיל. זכויות אלו אינן ניתנות להפקעה – אף לא באמתלה של שעת-חרום.
4. חסינות מוחלטת תינתן לדירת האזרח, למכתביו, לשיחותיו הטלפוניות. לא יהיה "קבינט שחור" לבדיקת מכתבים או להאזנה לשיחות. חיפוש בדירת האזרח או בניירותיו האישיים יערך אך ורק בפקודת שופט מוסמך.
5. חופש המצפון והמחשבה, חופש הביטוי בכתב ובעל פה, חופש ההתאגדות, חופש בחירת מקצוע או מקום מושב, חופש הפעילות המדעית והאמנותית, השתתפות בבחירת מוסדות המדינה – הן זכויותיו של כל אזרח, שאינן ניתנות לערעור, אף לא באמתלה של "שעת-חרום".
6. עבריו – אף הוא אדם ואזרח הנהו. לא יעננה בחקירה, לא ישפילוהו כבודו. יבוטל עונש המוות. המטרה היחידה של מאסר העבריין על סמך פסק-דין מוסמך, תהיה מלבד הגנת החברה בפני מעשיו המזיקים – הטבת אופיו של העבריין והחזרתו לחיי עבודה תקינים.
7. זכות החנינה – בטול העונש לחלוטין או בחלקו – תינתן על סמך חוקת היסוד לא רק לנשיא המדינה, אלא גם לחבר אזרחים הידועים בניקיון כפיהם ובחוסר משוא פנים. בעלי סמכות החנינה ייבחרו ע"י הבית המחוקק. ערבות מוסרית שתינתן ע"י מנין מקרב אזרחים אלה, תספיק בכדי שייפתחו בפקודת השלטונות שערי הכלא בפני העבריין, על-מנת שיזכה בסיכויי – להטבת דרכו.
8. בכדי לקיים את זכויות האדם והאזרח תובטח בחוקת היסוד של המדינה – כחוק בל-יעבור (חוק "על-קונסטיטוציוני") – זכות הקובלנה של האזרחים. קובלנה כי תחתם ע"י חלק עשירי האוכלוסייה לפחות, תחייב את מוסדות המדינה להעמיד את דבר הקובלנה ל"משפט העם", להצבעה כללית חשאית של כל האזרחים. גם חוק שנתקבל ע"י הרוב בבית-הנבחרים יוכל לשמש נושא לקובלנה ולמשפט העם. ודבר העם בהצבעתו – חוק יהיה.

נספח ו'

ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם – האו"ם – 10 בדצמבר 1948

1. כל בני אדם נולדו בני חורין ושווים בערכם ובזכויותיהם. כולם חוננו בתבונה ובמצפון, לפיכך חובה עליהם לנהוג איש ברעהו ברוח של אחווה.
2. (1) כל אדם זכאי לזכויות ולחירויות שנקבעו בהכרזה זו ללא אפליה כלשהי מטעמי גזע, צבע, מין, לשון, דת, דעה פוליטית או דעה בבעיות אחרות, בגלל מוצא לאומי או חברתי, קניין, לידה או מעמד אחר.
- (2) גדולה מזו, לא יופלה אדם על פי מעמדה המדיני, על פי סמכותה או על פי מעמדה הבינלאומי של המדינה או הארץ שאלה הוא שייך. בין שהארץ היא עצמאית, ובין שהיא נתונה לנאמנות, בין שהיא נטולת שלטון עצמי ובין שריבונותה מוגבלת כל הגבלה אחרת.
3. כל אדם יש לו הזכות לחיים, לחירות ולביטחון אישי.
4. לא יהיה אדם עבד או משועבד. עבדות וסחר עבדים ייאסרו לכל צורתיהם.
5. לא יהיה אדם נתון לעינויים, ולא ליחס או לעונש אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים.
6. כל אדם זכאי להיות מוכר בכל מקום כאישיות בפני החוק.
7. הכל שווים לפני החוק וזכאים ללא אפליה להגנה שווה של החוק. הכל זכאים להגנה שווה מפני כל אפליה המפירה את מצוות ההכרזה הזאת ומפני כל הסתה לאפליה כזו.
8. כל אחד זכאי לתקנה יעילה מטעם בתי הדין הלאומיים המוסמכים נגד מעשים המפירים את זכויות היסוד שניתנו לו על פי החוקה והחוקים.
9. לא ייאסר אדם, לא ייעצר ולא יוגלה באופן שרירותי.
10. כל אדם זכאי, מתוך שוויון גמור עם זולתו, למשפט הוגן ופומבי של בית דין בלתי תלוי וללא משוא פנים בשעה שבאים לקבוע זכויותיו וחובותיו ולברר כל אשמה פלילית שהובאה נגדו.
11. (1) אדם שנאשם בעבירה פלילית חזקתו שהוא זכאי, עד שלא הוכחה אשמתו כחוק במשפט פומבי שבו ניתנו לו כל הערובות הדרושות להגנתו.
- (2) לא יורשע אדם בעבירה פלילית על מעשה או הזנחה שלא נחשבו בשעתם לעבירה פלילית לפי החוק הלאומי או הבינלאומי. לא יוטל עונש חמור מהעונש שהיה נוהג בזמן שעבר את העבירה הפלילית.
12. לא יהא אדם נתון להתערבות שרירותית בחייו הפרטיים, במשפחתו, במעונו, בחליפת מכתבים שלו ולא לפגיעה בכבודו או בשמו הטוב. כל אדם זכאי להגנת החוק בפני התערבות או פגיעה באלה.
13. (1) כל אדם זכאי לחופש תנועה ומגורים בתוך כל מדינה.
- (2) כל אדם זכאי לעזוב כל ארץ, לרבות ארצו ולחזור אל ארצו.

.14

- (1) כל אדם זכאי לבקש ולמצוא בארצות אחרות מקלט מרדיפות.
- (2) אין להסתמך על זכות זו במקרה של האשמה פלילית שמקורה האמיתי במעשי פשע לא מדיניים או במעשים שהם בניגוד למטרותיהן ולעקרונותיהן של האומות המאוחדות.

.15

- (1) כל אדם זכאי לאזרחות.
- (2) לא תישלל מאדם אזרחותו דרך שרירות ולא תקופח דרך שרירות זכותו להחליף את אזרחותו.

.16

- (1) כל איש ואישה שהגיעו לפרקם רשאים לבוא בברית הנישואין ולהקים משפחה, ללא כל הגבלה מטעמי גזע, אזרחות או דת. הם זכאים לזכויות שוות במעשה הנישואין בתקופת הנישואין ובשעת ביטולם.

(2) נישואין יערכו רק מתוך הסכמה חופשית ומלאה של בני הזוג המיועדים.

(3) המשפחה היא היחידה הטבעית והבסיסית של החברה וזכאית להגנה של החברה והמדינה.

.17

(1) כל אדם זכאי להיות בעל קניין, בין לבדו ובין יחד עם אחרים.

(2) לא יישלל מאדם קניינו דרך שרירות.

.18 כל אדם זכאי לחרות המחשבה, המצפון והדת חירות זו כוללת את הזכות להמיר את דתו או את אמונתו ולתת ביטוי לדתו או לאמונתו - לבדו או בציבור, ברשות היחיד או ברשות הרבים, דרך הוראה, נוהג, פולחן ושמירת מצוות.

.19 כל אדם זכאי לחירות הדעה והביטוי, לרבות החירות להחזיק בדעות ללא כל הפרעה, ולבקש ידיעות ודעות, ולקבלן ולמסרן בכל הדרכים וללא סייגי גבולות.

.20

(1) כל אדם זכאי לחירות ההתאספות וההתאגדות בדרכי שלום.

(2) לא יכפו על אדם השתייכות לאגודה.

.21

(1) כל אדם זכאי להשתתף בהנהלת ארצו, בין השתתפות ישירה ובין דרך הנציגות שנבחרה בבחירות חופשיות.

(2) כל אדם זכאי לשוויון בכניסה לשירות במנגנון של ארצו.

(3) רצון העם הוא היסוד לסמכותה של הממשלה. העם יביע את רצונו בבחירות כשרות הנשנות לעתים מזומנות, לפי זכות בחירה כללית ושווה ובהצבעה חשאית, או לפי סדר של בחירה חופשית כיוצא בזה.

.22 כל אדם, כחבר החברה, זכאי לביטחון סוציאלי וזכאי לתבוע שהזכויות הכלליות הסוציאליות והתרבותיות, שהן חיוניות לכבודו כאדם ולהתפתחות החופשית של אישיותו, יובטחו במאמץ לאומי ובשיתוף פעולה בינלאומי בהתאם לארגונה ולאוצרותיה של המדינה.

.23

(1) כל אדם זכאי לעבודה, לבחירה חופשית של עבודתו, לתנאי עבודה צודקים והוגנים והגנה מפני האבטלה.

(2) כל אדם, ללא כל אפליה, זכאי לשכר שווה בעד עבודה שווה.

(3) כל עובד זכאי לשכר צודק והוגן, אשר יבטיח לו ולבני ביתו קיום ראוי לכבוד האדם שיושלם, אם יהיה צורך בכך, על ידי אמצעים אחרים של הגנה סוציאלית.

(4) כל אדם זכאי לאגד אגודות מקצועיות ולהצטרף לאגודות כדי להגן על ענייניו.

.24. כל אדם זכאי למנוחה ולפנאי, ובכלל זה הגבלת שעות העבודה במידה המתקבלת על הדעת וחופשה בשכר לעתים מזומנות.

.25

(1) כל אדם זכאי לרמת חיים נאותה לבריאותם ולרווחתם שלו ושל בני ביתו, לרבות מזון, לבוש, שיכון, טיפול רפואי, שירותים סוציאליים כדרוש וזכות לביטחון במקרה של אבטלה, מחלה, אי כושר לעבודה, זיקנה או מחסור אחר בנסיבות שאינן תלויות בו.

(2) אימהות וילדות זכאיות לטיפול מיוחד ולסיוע. כל הילדים, בין שנולדו בנישואין או שלא בנישואין, ייהנו במידה שווה מהגנה סוציאלית.

.26

(1) כל אדם זכאי לחינוך. החינוך יינתן חינם, לפחות בשלבים הראשוניים והיסודיים. החינוך בשלב הראשון הוא חובה. החינוך הטכני והמקצועי יהיה מצוי לכל, והחינוך הגבוה יהיה פתוח לכל במידה שווה ועל יסוד הכשרון.

(2) החינוך יכוון לפיתוחה המלא של האישיות ולטיפוח יחס כבוד לזכויות האדם ולחירויות היסודיות החינוך יטפח הבנה, סובלנות וידידות בין כל העמים והקיבוצים הדתיים והגזעיים, ויסייע למאמץ של האומות המאוחדות לקיים את השלום.

(3) להורים זכות בכורה לבחור את דרך החינוך לילדיהם.

.27

(1) כל אדם זכאי להשתתף תוך חירות בחייו התרבותיים של הציבור, ליהנות מהאמנויות ולהיות שותף בהתקדמות המדע ובברכתו.

(2) כל אדם זכאי להגנת האינטרסים המוסריים והחומריים הכרוכים בכל יצירה מדעית, ספרותית, או אמנותית שהיא פרי רוחו.

.28. כל אדם זכאי למשטר סוציאלי ובינלאומי, שבו אפשר יהיה לקיים במלואן את הזכויות והחירויות אשר נקבעו בהכרזה זו.

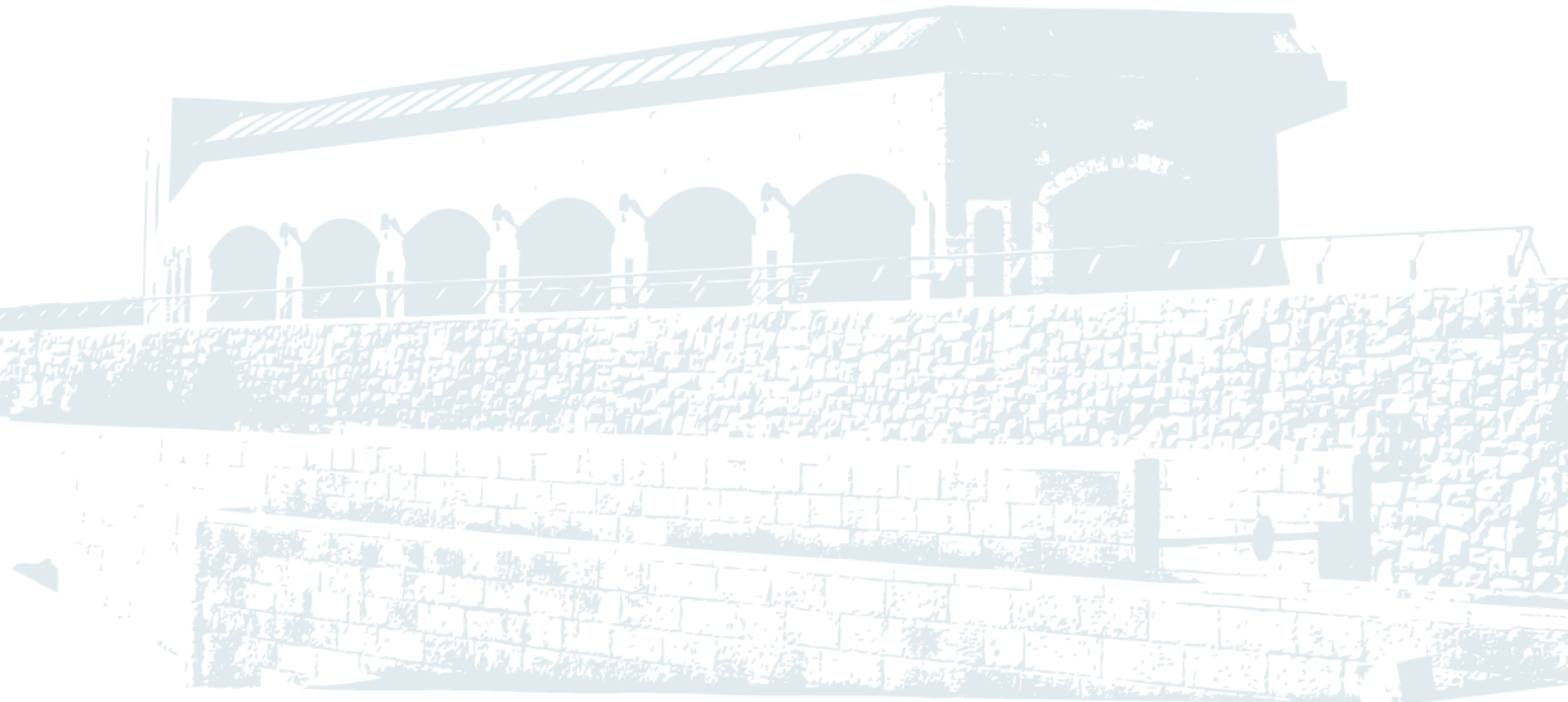
.29

(1) כל אדם יש לו חובות כלפי הכלל, כי רק בתוך הכלל נתונה לו האפשרות להתפתחות החופשית המלאה של אישיותו.

(2) לא יוגבל אדם בזכויותיו ובחירותיו, פרט לאותן הגבלות שנקבעו בחוק על מנת להבטיח את ההכרה בזכויות ובחירויות של הזולת ואת יחס הכבוד אליהן, וכן את מילוי הדרישות הצודקות של המוסר, של הסדר הציבורי ושל טובת הכלל בתוך החברה הדמוקרטית.

(3) לעולם לא ישתמשו בזכויות ובחירויות אלה בניגוד למטרותיהן ולעקרונותיהן של האומות המאוחדות.

30. שום דבר בהכרזה זו לא יתפרש כאילו הוא בא להקנות למדינה, לציבור או ליחיד כל זכות שהיא לעסוק בפעולה או לבצע מעשה שתכליתם לקפח כל זכות או חירות מן הזכויות והחירויות הקבועות בהכרזה זו.

נספח ז'

דף משימה – השוואה בין אגרת חרות לבין הצהרת האו"ם

קראו היטב את ההוראות!

- ✓ עליכם לגלות ראשונים באילו סעיפים בהצהרת האו"ם מוזכרים הדברים המובאים באגרת תנועת חרות.
- ✓ ציינו בעמודה השמאלית את מספר הסעיף בהצהרת הזכויות של האו"ם, המקביל לסעיף באגרת חרות.
- ✓ שימו לב! על מנת לסייע לכם לבצע את ההתאמות, הדגשנו בקו תחתון את המילים או את המשמעות העיקרית בסעיפי אגרת חרות, המופיעים בסעיפים המקבילים בהצהרת האו"ם (המילים יכולות להשתנות בהטייתן).
- ✓ לאחר שגיליתם מהם ששת הסעיפים המקבילים בהצהרת האו"ם – חברו את המספרים. סכום המספרים – הוא התשובה. רמז – מדובר במספר עגול. רשמו את התשובה על דף – ומסרו למורה.

מספר הסעיף המקביל בהצהרת האו"ם	עיקר הסעיף באגרת חרות	מספר הסעיף באגרת חרות
	הזכות לחיים.	1
	הזכות לחיי כבוד.	2
	הזכות לגוף שופט בלתי תלוי.	3
	הזכות לפרטיות.	4
	חופש המצפון והמחשבה.	5
	זכויות העצור והעבריין.	6
אין אזכור	זכות החנינה של כל עצור ועבריין.	7
אין אזכור	זכות הערעור האזרחי.	8

הסכום הכולל היוצא מחיבור מספרי הסעיפים בהצהרת האו"ם הוא _____